

WATER- & LANDLEVEN

De natuurlijke tuinvijver



Bij een tuinvijver denkt menig klant aan een strakke, rechthoekige waterpartij met goudvissen en leliebladeren met een kikker erop. En een fonteintje, pompen, filters en wat al niet meer. Voor veel mensen een reden om maar af te zien van die tijdrovende vijver. Toch is er ook voor deze groep een ideale oplossing: de natuurlijke tuinvijver.

TEKST: GERRIT HOFSTRA | FOTO'S: JELGER HERDER EN SHUTTERSTOCK



Vroeger keek ik vaak naar een Engels programma waarbij de tuin van een kijker werd aangepakt. Een van de vaste items in die nieuwe tuin was dan altijd de *water feature*. Altijd zat er wel een plek met water in de tuin. Nog steeds zie je in tuinen vaak iets met water, vaak een vijver. Water heeft nu eenmaal een grote aantrekkingskracht op mensen, en vijvers zijn daarom ook erg populair.

Geen groene soep

Maar zoals met alles in de tuin kan het ook bij een vijver goed misgaan. Het water wordt dan een soort groene soep of in de winter gaan alle vissen dood. Niet echt stimulerend en zeker niet motiverend, en dat is jammer want een vijver kan zo mooi zijn. Nu kun je dat oplossen met pompen, filters en eventueel zelfs een biologische waterzuivering of een helofytenfilter, maar voor de mensen die dat allemaal wat teveel vinden en ook niet echt absoluut vissen in de vijver willen hebben, is een natuurlijke vijver een prima advies. Het probleem van een vijver met vissen is namelijk dat de vissen gevoerd moeten worden en dat door dat voeren al snel te veel voedingsstoffen in de vijver komen met als gevolg een groene stinkende vijver. Bij een natuurlijke vijver zonder vissen hoeft niet gevoerd te worden en kunnen de waterplanten de vijver helder houden. Nu is 'natuurlijke vijver' een beetje een rare uitdrukking, ook een natuurlijke vijver wordt gemaakt van plastic, rubber, beton of een ander kunstmatig materiaal omdat het



grondwater nu eenmaal meestal veel te diep zit voor een echt natuurlijke vijver. Met een natuurlijke vijver bedoelen we dan ook een vijver met veel natuurlijk leven van planten en dieren.

Ontdekkingen aan de waterkant

Wie wil er nou niet een mooie natuurlijke vijver in de tuin, en dan bij voorkeur een vijver waarin veel te zien en te ontdekken valt en een waar je liever niet teveel aan hoeft te doen? Dat ontdekken doet me denken aan mijn jeugd. Ik was zo'n jongetje dat hele dagen met een schepnetje langs slootjes en meertjes liep om te kijken wat er nu in dat meertje of slootje zat. Niet zelden was ik dat zelf, als ik weer eens in het water viel. Bij de meeste jongetjes gaat dit gedrag gewoon over en die groeien op tot nuttige en waardevolle leden van de maatschappij. Soms gaat het niet over en komt hij terecht bij Dibevo, maar dat is een heel ander verhaal. Maar een vijver waar je soms met een netje, maar soms ook rustig langs de kant zittend een hele dag ontdekkingen kunt doen, variërend van kokerjuffers met hun huisje, libellenlarven met hun vangmasker, kikkervisjes, salamanders en nog veel meer: zo'n vijver is fantastisch voor klanten die behalve van dieren, ook van de natuur houden. En het leuke is dat het maken van zo'n vijver helemaal niet moeilijk is en je klant er ook heel weinig werk aan heeft. Filters en pompen zijn helemaal niet nodig en er zijn maar een paar voorwaarden waaraan je moet voldoen.

Belangrijkste voorwaarden

Laten we eens uitgaan van salamanders in de vijver: heel mooie aantrekkelijke diertjes en met name de kleine watersalamander zal zich in vrijwel elke geschikte vijver vestigen. Dus dat wordt het doel: hoe maak je een vijver geschikt voor de wilde salamanders, kikkers, libellen en

kokerjuffers. De watertorretjes en de rest van het leven in zo'n vijver komen vanzelf wel.

LIGGING EN ZON

De vijver moet minstens de helft van de dag zon krijgen, bij voorkeur in de middaguren. Alleen dan warmt het water voldoende op zodat amfibieën, die immers koudbloedig zijn, kunnen overleven en zich voortplanten. Ook mogen er geen bomen direct om de vijver staan. Hierdoor komt er namelijk te veel bladafval in het water terecht. Deze bladeren gaan dan rotten. Daardoor wordt het water zuurstofarm en te voedselrijk.

GLOOIENDE OEVER

Amfibieën moeten de vijver gemakkelijk kunnen verlaten. Een glooiende oever, een boomstronk, ruwe stenen e.d.

Dezelfde tuin als hierboven, maar dan vlak na de aanleg van de vijvers.





MEER WETEN?

Kijk voor meer informatie over Nederlandse reptielen en amfibieën (en natuurlijke vijvers) op de website van RAVON, de onderzoeks- en kennisorganisatie voor amfibieën, reptielen en vissen. Een deel van dit artikel is gebaseerd op de teksten op de RAVON-website, uiteraard met permissie.

zorgen dat dit kan. Bij de aanleg van een folievijver is zo'n oever eenvoudig te realiseren. De meest ideale oever voor amfibieën is een moerasje. Behalve een geschikte plek om het water te verlaten, kunnen ze hier ook voedsel zoeken en zich verschuilen.

VARIATIE IN DIEPTES

De vijver moet verschillende dieptes hebben: een dieper gedeelte (80-120 cm) zodat dieren in de vorstvrije bodemlaag kunnen overwinteren, en een ondiep, sneller opwarmend deel waarin kikkers hun eieren kunnen afzetten en de larven zich kunnen ontwikkelen. Op de bodem van de vijver hoort wat zand. Dit dient vooral om wortelende waterplanten een goede bodem te bieden.

BEPLANTING

Waterplanten zijn nuttig. Vooral zuurstofplanten (dat zijn ondergedoken waterplanten) zijn belangrijk, omdat zij voor een groot deel het biologisch evenwicht en de waterkwaliteit bepalen. Ze zorgen voor zuurstof, bieden schuilgelegenheid en vormen een ideale plek voor salamanders (en libellen) om eitjes af te zetten.

GEEN VISSSEN IN DE VIJVER

Vissen en amfibieën gaan niet samen in de vijver. Vissen eten de eieren, larven en soms zelfs volwassen amfibieën op. Daarnaast woelen veel soorten in de bodem. Hierdoor wordt het water troebel. Soms worden zonnebaarzen aan-geprezen ter bestrijding van onder andere muggenlarven. Koop ze niet! Zonnebaarzen zijn enorme rovers. Ze zullen desastreuze effecten hebben op de kikkers, padden en salamanders in je vijver. Kortom: geen vissen in de vijver is het best voor het overige vijverleven.

INRICHTING TUIN

Amfibieën voelen zich het meest thuis in een enigszins rommelige tuin met veel vaste planten en struiken. Ze leven namelijk buiten de voortplantingstijd op het land en zoe-

ken dan hun voedsel tussen de begroeiing. Rommelhoekjes kunnen goed als schuilplaats en als overwinteringsplek dienen. De meeste amfibieën overwinteren op het land. Daarvoor hebben ze een beschermt en vorstvrij plekje nodig.

STERFTE VOORKOMEN IN DE WINTER

De vijver mag in de winter niet helemaal dichtvriezen omdat er ook amfibieën op de bodem kunnen overwinteren. Er zijn verschillende manieren om dit te voorkomen. Een goede methode is een bos afgesneden riet of bamboe rechtop in het water zetten. Via stengels blijft het water in contact met de lucht.

GEEN GIF

Het spreekt eigenlijk voor zich: gebruik geen gif in de tuin. Het gif dat je gebruikt, kan met het regenwater in de vijver spoelen. Ook kan het gif worden opgenomen door de prooidieren van de amfibieën (slakjes, insecten, spinnen, etc.) en zo de amfibieën doden.

En dan wachten ...

Hoe opener de tuin, hoe makkelijker amfibieën de vijver zullen vinden. Welke amfibieën er uiteindelijk in de vijver komen, hangt voor een gedeelte af van de locatie in Nederland. De meest algemene tuinbewoner is de gewone pad. Andere veelvoorkomende tuinbewoners zijn de kleine watersalamander en de bruine en groene kikker. De alpenwatersalamander en de kamsalamander worden ook wel eens in vijvers gevonden.

Het plaatsen van uitheemse (niet uit Nederland afkomstige) salamanders in de tuin is geen goed idee. Salamanders zijn geweldige ontsnappers en kunnen schade doen aan de natuur. Sommige uitheemse salamanders kunnen een schimmel bij zich dragen die dodelijk is voor de Nederlandse salamanders. Deze schimmel is verantwoordelijk voor het (vrijwel) uitsterven van de vuursalamander in Nederland, en dat is wel het laatste wat we willen. ←